

Kako žalovati, da bi zmogli odžalovati?

Danes je pričakovano, da smo predvsem funkcionalni. Vse kar moti našo delovno učinkovitost je, če že ne odstranjeno, pa vsaj omejevano. Zato je potrebno hitro odpustiti prizadetosti, čim prej je potrebno tudi odžalovati zemeljsko slovo od najbližjih ... Doživiš izgubo, pa se zgodi, da ti celo prijatelji izrečejo: »Bodi močan!« (Predvsem močni in trdni se kasneje zlomijo.) Kako naj potem pričakujemo, da bi lahko bili ob njihovi sočutni bližini v času stiske nemočni – žalujoči, da bi zmogli odžalovati in se ob njihovi srčni opori okrečiti. Vse bi moralo teči po normah funkcionalni pametnosti in učinkovitosti. Kaj pa srce?

Vedno pogosteje srečujem ljudi z nekam potlačeno žalostjo. Prizadetosti niso mogli dati iz sebe, zato je poniknila nekam v njihovo globino, kjer nepredelana ždi in jih skrivoma teži. Tudi zato jemljem v razmislek nekdanji ritem žalovanja. Ne zato, da bi ga obnovili, pač pa, da bi se tako ali drugače povrnili k potrebni dostojnosti sobivanja v času izgube nam dragih oseb. Za vse je potreben čas in je potrebna pot. Tudi v procesu žalovanja.

Že kot mali otrok nisem razumel zakaj je (bilo) potrebno umiti telo umrle osebe. Saj jo potem vendar pokopljejo, sem si mislil. Takrat še nisem vedel, da je to obred, ki takoj ob smrti skliče v hišo žalosti najbližje. »Še preden telo otrdi,« so rekli, »je potrebno rajnega umiti in preobleči.« Dejansko so prihiteli k žalujočim zato, da ni nastala zatrdlina tam nekje globoko v duši tistim, ki so doživeli izgubo drage osebe. Za videz so izmivali telo umrle osebe, dejansko pa so bili sočutna opora v doživljanja tistih, ki so doživeli izgubo. Ti niso smeli biti in ostati sami, zato se je moralo ob mrtvem dan in noč bdeti. Umrli ni potreboval bdenja. Tisti, ki so žalovali so ga potrebovali. Toliki so prihajali k njim, v tolika odprta srca sočutnih ljudi so lahko izrekli (lahko so 'ven dali') vse kar jim je ležalo na duši. To izrekanje je bilo zanje odrešujoče in pomirjajoče. In molitev rožnega venca – to terapevtsko zvenenje. Saj je glasba, ki jo poslušamo danes v mrliških vežicah pomirjajoča, toda mrmrajoči zvok ponavljajočih molitev – to zvenenje zbranih ljudi v živo prisotnih (pa naj bo to v budizmu, islamu ali krščanstvu) sega odrešujoče tja nekam globoko v srčiko človeka.

Sledil je pogreb v katerem se je zemeljsko na obreden način izročalo v nebeško. In po tem je sledila sedmina. Ne, ne mislim na tisto pogostitev, ki sledi danes takoj po pogrebu, ko moraš uro po tistem, ko so izročili v zemljo podobo tebi drage osebe, že jesti in piti in ob koncu pričakujejo, da se boš že smehljaj. (Kolikšna brezobzirnost do ritma žalovanja!) Samo še izraz 'sedmina' je ostal iz dni, ko je bil ljudem dan čas, da so lahko živeli v večji medsebojni obzirnosti in pozornosti. Najprej so dopustili, da so žalujoči potožili izgubo, potem so jim bili v oporo pri pogrebu, nato so sicer odšli, toda zato, da bi se kar naprej vračali. Sedem dni je bil čas globokega osebnega žalovanja. To je bil določen čas, ko je človek, ki je doživel izgubo imel ne samo pravico žalovati – to je bil čas v katerem so ga spremljali v njegovem doživljanju. Po sedmih dneh so se ob žalujočem ponovno zbrali sosedje, prijatelji ... Do takrat je 'moral' jokati, žalovati. Sedmi dan pa je bila že postavljena določena meja v žalovanju. V čustvovanju – tudi v žalovanju (pa v odpuščanju in še marsikdaj) pomagajo meje, če so spoštljive in obzirne

do ritma človekovih doživljanj. Sedmi dan po pogrebu so šli prijatelji z žalujočimi k maši tudi zato, ker so se že lahko začel v molitvi prebujati v duhovni zaznavi rajnega. Molitev nas prebuja v zaznavo nevidnih prisotnosti.

Pogosto se spomnim pripovedovanja Toneta Pavčka, ko mi je govoril o zemeljskem slovesu od svojega sina Marka. Rekel je: »Zdelo se mi je, da se začne v bolečini, ki useka globoko, ki je kakor vrtina do grozne teme, da se začne iz groba počasi luščiti neka svetloba. Ko se naučiš zaznavati to svetlobo, najdeš v njej blaženost in pomiritev. Ta svetloba postaja kakor zarja na obzorju, ki prehaja v neskončnost, in se začneš kar naenkrat pogovarjati s tistimi, ki so odšli. Ta pomenek je neskončno blažen in neskončno dobrotljiv. Kar nenadoma ni več samo tega sveta, niso samo ljudje, ni groze in praznote tega sveta, ampak je svet napolnjen z vsemi mogočimi angeli in duhovi in si med njimi in nisi samo tu, si tudi onstran. Zaveš se, da ne greš iz teme v temo, pač pa, da greš iz teme v manjšo temo, k luči in nazadnje k svetlobi sami.«

Zato so naši predniki poudarjali, da je dobro moliti za rajne. Sam sem vse do očetove smrti mislil, da zato, ker rajni potrebujejo našo molitev, potem pa sem spoznal, da je ta molitev blagodejna za nas še tukaj živeče. Molitev nas drami v zaznavo duhovnih resničnosti. Človek nima le telesnih tipal; imamo tudi tipala srca in duha. Ko pomislim na očeta in molim se budim v zaznavo njegove prisotnosti. Zaznavam ga v ljubeči naklonjenosti k mojemu življenju. Njegov rajski mir se pretaka vame in njegova ljubezen je tako blagodejno spodbudna za moja čutenja. Zato je dobro moliti za rajne – se buditi v zaznavo njihove angelske prisotnosti.

No, in po maši/molitvi – sedmi dan po pogrebu – so žalujoči sedli s prijatelji k mizi in so že kramljali o vsakdanjih stvareh ob jedi in pijači. Preden so se poslovili, so se drug drugemu že nasmehnili. Trideseti dan so se ponovno zbrali. Takrat so morali žalujoči odložiti temna oblačila in zaživeti!

Zanimiv, skozi stoletja preizkušen ritem žalovanja, ki je pomagal, da so ljudje lažje prizadetost odžalovati.

Imam prijatelja, ki sta jima v nesreči umrla oba otroka. Telo prvega jima je takoj po nesreči zasegla komunala. (Upam, da nikjer več odstranjevalci smeti ne odstranjujejo tudi telesa umrlih!) Mamo so s pomirjevali naredili 'bolj močno', zato ni mogla celovito skozi proces žalovanja. Ko se je ponesrečil drugi otrok, sta ukazala (kljub grožnjam, da bosta kaznovana) njegovo telo prepeljati na dom. Vso noč sta se od njega poslavljal. Tako zelo smo si dragoceni v svoji zemeljski podobi. V njej se imamo po človeško radi. V njej se spremljamo v vseh lepih in težkih doživljanjih. Od te podobe se moramo posloviti. K njima so vso noč prihajali najbližji in z njima sočustvovali. Ta moja prijatelja sta si dovolila dostojanstvo žalovanja, da sta zmogla odžalovati!

Kakršnekoli so že oblike pokopov, pomembno je, da se od rajnih dostojno poslovimo – da imamo pravico žalovati, da bi zogli odžalovati.

pater Karel Gržan